

EŻAMIJIET ANNWALI TAL-LIĊEJ U L-ISKEJJEL SEKONDARJI 2010

Direttorat għal Kwalità u Standards fl-Edukazzjoni
Taqsima tal-Assessjar Edukattiv

IL-HAMES KLASSI	MALTI	HIN: SAGHTEJN
------------------------	--------------	----------------------

Isem: _____

Klassi: _____

ISTRUZZJONIJIET LILL-KANDIDAT/A:

1. Wiegeb il-mistoqsijiet kollha kif mitlub/a.
2. Ortografija, punteggjatura, sintassi, ideat u preżentazzjoni tajbin jgħinuk biex tikseb riżultati aħjar.

GHALL-UŻU TAL-GHALLIEMA

SKEMA GHALL-MARKI

Mistoqsija	A	B	Ċ	D	E	F	Oral	Total
Marki	9	20	7	4	30	20	10	
Marki tal-istudent/a								

KUMMENTI

SILTA GHALL-ISTHARRIĠ

Aqra sewwa din is-silta, u wara wieġeb il-mistoqsijiet:

IL-BIES

Il-bies mhux l-akbar fost l-għasafar; lanqas m'hu l-aktar b'saħħtu. Izda minhabba l-imgħiba tiegħu, it-titjira ħafifa u l-mod kif jaqbad il-priża fl-ajru, huwa meqjus bħala s-Sultan tal-għasafar. (*par. 1*)

Il-bies huwa tajra tal-priża għamla ta' seker. Huwa griż kahlani minn fuq u abjad bi strixxi rqaq mimdudin suwed minn taht. Il-mara, li hija madwar 48 centimetru, tkun ftit akbar mir-raġel, għalkemm fil-kulur tkun l-istess. (*par. 2*)

Il-priża tal-bies tikkonsisti f'għasafar, aktarx ta' daqs ta' gamiema jew borka. Il-bies jinzel bi ġwienah magħluqa u b'heffa kbira għal fuq il-priża li jaqbad f'difrejh jew joqtol b'daqqa b'sidru. L-istagun tal-bejta jaħbat mal-passa tar-rebbiegħa biex b'hekk ikollu ikel biżżejjed għall-frieħ. (*par. 3*)

Il-bies huwa wieħed mill-għasafar li kienu jbejtu fil-ġzejjer Maltin. Ġralu bħaċ-Ċawla. Qridnieh minn pajjiżna. L-aħħar par li kien magħruf li kien ibejjet fl-irdumijiet f'Ta' Ċenċ, Għawdex, qatluh minn fuq il-baħar minkejja l-fatt li, bħal kull tajra oħra tal-priża, huwa mħares bil-liġi. B'hekk Malta tfaqqret minn parti oħra tal-wirt naturali tagħha. (*par. 4*)

Hija tassew hasra kbira meta wieħed jiftakar fir-rabta li dan l-għasfur għandu mal-istorja ta' Malta. (*par. 5*)

L-Imperatur Federiku II kien għazlu bħala simbolu tiegħu għax kien iridha ta' Sultan tas-Slaten. Fl-1240 Federiku II kien baġat f'Malta għadd ta' falkunieri biex jagħtuh tagħrif dwar il-bisien li kellu fil-ġzira, kif kienu qed jinżammu, kif ukoll dwar l-għadd ta' bisien slavaġ li nqabdu f'dik is-sena. Fl-1530, l-Imperatur ta' Spanja, Karlu V, ta l-gzejjer Maltin lill-Kavallieri ta' San Ġwann għall-kera nominali ta' bies fis-sena. (*par. 6*)

Ir-rabta tal-bies ma' pajjiżna tidher ukoll fl-ismijiet ta' ċerti postijiet, fosthom Irdum il-Bies, Għadiriet il-Bies u Għar il-Bies. Izda żgur li hadd ma jixtieq li l-bies jibqa' jidher biss f'Malta f'dawn l-ismijiet. (*par. 7*)

(kitba ta' Joe Sultana, li dehret fil-ħarġa ta' Frar 1992 tas-Saġhtar fit-Taqsima Saġhtarin)

A. FEHIM IT-TEST

(9 marki)

1. Għaliex il-bies huwa magħruf bħala s-Sultan tal-għasafar?

_____ (marka)

2. Xi tfisser tajra tal-priża?

_____ (marka)

3. Kif jaqbad il-priża tiegħu l-Bies?

_____ (marka)

4. Għaliex, f'paragrafu 4, l-awtur jgħid li *Malta tfaqqret minn parti oħra tal-wirt naturali tagħha*?

_____ (marka)

5. Għid, fil-qosor, x'rabta għandu l-Bies mal-istorja ta' Malta.

_____ (3 marki)

6. Aġti l-fehma tiegħek fuq din is-silta.

_____ (2 marki)

B. GHARFIEN IL-LINGWA

(20 marka)

GRAMMATIKA U MORFOLOĠIJA

1. Sib u ikteb:

(10 marki)

a. aġġettiv fil-grad superlattiv (*par. 1*) _____

b. partiċipju passiv (*par. 1*): _____

ċ. verb ta' nisel mhux-Semitiku (*par. 3*): _____

d. avverbju tal-kwantità (*par. 3*): _____

e. nom fl-għadd imtenni (*par. 3*): _____

f. verb fil-5 forma u ieħor fit-8 forma (*par. 4 u 5*): _____

g. verb irregolari (*par. 4*): _____

- g. nom semitiku fil-plural *shih* (par. 6): _____
- gh. nom verbali fis-singular (par. 7): _____
- h. stat kostrutt (par. 7): _____

2. Wiegeb kif mitlub/a: (4 marki)

a. il-plural ta' <i>wiehed</i> (par. 4)	a.
b. l-għerq ta' <i>ta</i> (par. 6)	b.
ċ. Il-verb li minnu tnissel in-nom verbali <i>tagħrif</i> (par. 6)	ċ.
d. mill-għerq ta' <i>bagħat</i> (par. 6), ikteb il-verb fit-Temp Imperfett, fl-ewwel persuna, għadd plural	d.

LESSIKU / VOKABULARJU

3. Ikteb sinonimi (kelma/kliem bl-istess tifsira) għall-kliem li ġej, dejjem skont is-sens tas-silta fejn jinsabu. (2 marki)

a. <i>imgiba</i> (par. 1)	a.
b. <i>tikkonsisti</i> (par. 3)	b.
ċ. <i>rabta</i> (par. 5)	ċ.
d. <i>għadd</i> (par. 6)	d.

ANALIŻI TESTWALI

4. a. Għaliex *qridnieh* tinkiteb bil-*ie* u mhux bil-*i*? (par. 4)?
_____ (marka)

b. Analizza l-kelma *qatluh* (par. 4). Trid tgħid x'tip ta' verb hu, u x'hemm mehmuz miegħu.

_____ (marka)

ċ. Għalxiex qed tirreferi l-istess kelma *qatluh* fir-raba' paragrafu?

_____ (marka)

SINTASSI

5. Ikteb it-tieni sentenza fl-ewwel paragrafu f'żewġ sentenzi li jagħmlu sens.

_____ (marka)

Ċ. HILJET FIL-MALTI KOMUNIKATTIV	(7 marki)
---	-----------

Aghżel **wahda** minn a, b u ċ u ikteb bejn 80 u 100 kelma fuq karta separata.

- Agħti taqsira, fi kliemek, tas-silta "*Il-Bies*".
- Is-sajf li għadda inti attendejt għal Festival tal-inbid li sar fi ġnien pubbliku lokali. Ikteb rapport fuq dak l-avveniment.
- Il-ħabib/a tiegħek għadu/ha kemm temm/et relazzjoni ta' mħabba ma' ħabib/a tiegħek. Iktiblu/Iktbilha ittra, li fiha turi s-simpatija tiegħek lejha/a għal kif ġraw l-affarijiet.

D. L-ASPETT SIMBOLIKU FL-ISFOND LINGWISTIKU POPOLARI	(4 marki)
---	-----------

- Fis-silta *Il-Bies* hemm imsemmija wkoll iċ-Ċawla. Għandna żewġ idjomi li fihom tissemma l-kelma *ċawla*. Dawn huma *Ċawla bajda* u *Qisek ċawla*. Fissirhom.

Ċawla bajda: _____ (marka)

Qisek ċawla: _____

_____ (marka)

- Fis-silta *Il-Bies* rajna wkoll li l-bies huwa tip ta' tajra. Xi jfisser il-qawl *L-ajru ikbar mit-tajra*?

_____ (2 marki)

- a. Aqra sew din is-silta, mehuda mid-dramm poetiku *Rewwixta* ta' Oliver Friggieri, li tinsab fit-Taqsima *Ġrajja u Identità*, imbaghad wieġeb il-mistoqsijiet ta' taht.

Ir-romol ma jinsewx, lanqas l-iltiema,
ilkoll nibku 'l-qrabat li rajna jaqgħu
jitqabdu taht għajnejna, ilkoll niftakru
fil-qraba li serqulna minn ġo djarna
biex demmhom ixerrduh fi ġlied imbiegħed 5
lilhinn minn xtutna. Ma ħadniex aħbarhom,
u romol aħna, ltiema bla ma naħtu.
Htjijetna biss li aħna poplu ċkejken,
u ċ-ċkejken l-ikel li l-kbir jieklu w jismen.
L-ulied jokorbu bla ma jistgħu jifhmu, 10
in-nisa jistennew qalbhom maqtugħa.
Hadulna 'l min ħabbejna w imħabbitna
ma tista' tagħmel xejn w iġġibhom lura.
Mishuta l-ħakma li tidħlilna f' darna,
bil-liġi l-ħażen qatt m'hu se jsir tajjeb, 15
u l-ħqir taż-żgħir hu aghar minn kull ħqir iehor.
Imkien il-faraġ il-maħkum ma jsibu
ħlief f' Alla, w Alla lill-ħakkiem jistmerru,
u l-għatx tal-ħakma qatt ma jtaffihulu.

1. Agħti l-ħsieb ta' din is-silta.

(2 marki)

2. Orbot din is-silta qasira mal-bqija tas-silta kollha li nsibu f' "*Qawsalla*".

(2 marki)

3. Fisser dan li ġej skont kif użat fis-silta:

a. <i>l-tiema bla ma naħtu</i> (v. 7)	a.
b. <i>u ċ-ċkejken l-ikel li l-kbir jieklu w jismen</i> (v. 9)	b.
ċ. <i>w'Alla lill-ħakkiem jismerru</i> (v. 18)	ċ.

(3 marki)

4. X'jissejġu l-versi ta' din is-silta?

_____ (marka)

5. Sib eżempju ta' Duplikazzjoni mill-aħħar tliet versi u iktbu.

_____ (marka)

6. F'kelma waħda, iddeskrivi din is-silta. Tużax il-kelma *patrijottika*.

_____ (marka)

7. *Rewwixta* għandha tagħmel parti mit-taqsima *Ġrajja u Identità*? Agħti r-raġunijiet tiegħek.

_____ (4 marki)

b. Il-Komponent Letterarju.

Wieġeb mistoqsija *wahda* minn dawn it-tnejn. Ikteb madwar **200 kelma** fuq karta separata.
(16-il marka)

- i. Fit-taqsima *Tifkirit* naraw li t-tifkira dejjem se tibqa' hemm, mażżuna ġo fina, ġieli tkun sabiha, imma bosta drabi taf tkun morra u qarsa. Ikkummenta billi tagħmel referenza għax-xogħlijiet ta' **zewġ** poeti minn dawn li ġejjin: Dun Karm, Karmenu Vassallo u Anton Buttigieg.
- ii. Fil-ħajja niltaqgħu ma' bosta karattri, uħud simpatici, oħrajn m'humieħ. Ikkummenta billi tagħmel referenza għal xi xogħlijiet ta' proża mit-taqsima *Karattri*.

F. KOMPONIMENT

(20 marka)

Aghżel **wieħed**, u ikteb madwar **350 kelma** fuq karta separata.

1. Tazza nbid
2. Il-bieb tal-kantina tad-dar tan-nanna
3. Arloġġ
4. Twerżiq bil-lejl
5. Muftieħ ħajti
6. Ir-raġel f' dinja tan-nisa. Għad jiġi żmien fejn ir-raġel ma jibqax ta' ħtieġa?
7. Ġo kamra mudlama
8. Id-dinja tal-ġejjieni ... immexxija minn magni intelligenti u *robots*.